

لجاعت خاندان سوز

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابراهیمی

یکی از راه‌های مهم برای رسیدن به یک زندگی موفق، روی آوردن به اخلاق و دوری از ذائل اخلاقی است، انحرافات که گاهی زندگی انسان را ویران می‌کند. برخی از ما آن قدر که برای بیماری‌های جسمی حساس هستیم، برای بیماری‌های روحی و اخلاقی خودمان حساسیت نداریم. در حالی که گاهی یک انحراف اخلاقی برای شخص، بسیار مهکک‌تر از یک بیماری جسمی و ظاهری است. یکی از بیماری‌های روحی و آفت‌های اخلاقی که همه ممکن است به آن دچار شویم، لجاعت است. گاهی شخصی چون برایش سخت است حتی را بپذیرد، تا انتهای جاده باطل پیش می‌رود و زندگی خودش و حتی دیگران را از بین می‌برد. روایت‌های زیبایی از اهل بیت^(ع) درباره این صفت نکوهیده وارد شده است.

امیرالمؤمنین^(ع) در حکمت ۱۷۹ نهج البلاغه به یکی از آثار سوء «لجاعت» اشاره می‌کنند و می‌فرمایند: «اللِّجَاجُ شَمَلُ الرَّأْيِ: لجاعت، فکر و رای انسان را از میان می‌برد».

اولین چیزی که لجاعت خراب می‌کند، تصمیم‌های درست و عقلانی و رفتارهای از روی دوراندیشی و حکمت است. انسان لج باز دست به کارهایی می‌زند که در حالت عادی، از انجام آن‌ها پروا دارد و آن کارها را صحیح نمی‌داند و این یکی از پیامدهای خطرناک صفت نکوهیده لجاعت است. آن که گردن به حقی نمی‌نهد و پا در مسیر لجاعت می‌گذارد، معلوم نیست تا کجا پیش خواهد رفت. گاهی ممکن است جنایت‌های عظیمی در این مسیر رقم بخورد. امیرالمؤمنین^(ع) در کلامی می‌فرمایند: «بعضی جنگ‌هایی که انسان‌های زیادی در آن کشته و بچه‌های زیادی در آن یتیم می‌شوند، نتیجه لجاعت افرادی است که تصمیم‌گیری آن‌ها در این امور مهم است». حضرت در کلام زیبایی دیگری می‌فرمایند: «إِيَّاكَ وَ مَذْمُومَ اللِّجَاجِ فَأَنْتَ يُثِيرُ الْجُرُوبَ»، از خصلت نکوهیده لجاعت ببرهیز که آتش جنگ‌ها را شعله‌ور می‌سازد».

به‌عنوان مثال جنگ ویرانگر غزه که افراد بی‌گناه زیادی در حملات هوایی کور به این منطقه کشته شدند و تصاویر ناراحت‌کننده بسیاری از این موضوع در فضای مجازی منتشر شد، دل هر انسانی را به درد می‌آورد. در این قضیه شاهد هستیم که با وجود آنکه هیچ انسان آزاده‌ای در دنیا نمی‌تواند از رژیم کودک‌کش صهیونیستی حمایت کند، عده‌ای از روی لجاعت و دشمنی با جمهوری اسلامی، از این رژیم اعلام حمایت می‌کنند و این نشان می‌دهد که این ویژگی تا چه جاهای خطرناکی می‌تواند انسان را پیش ببرد که فرموده‌اند:

«اللِّجَاجُ يَذُرُّ الشَّرَّ، لجاعت بذر بدی‌هاست».

در حدیث دیگری آمده است: «اللِّجَاجُ أَكْثَرُ الْأَشْيَاءِ مَضَرَّةً فِي الْعَاجِلِ وَالْآجِلِ، لجاعت، زیان‌بارترین چیزها در دنیا و آخرت است».

درواقع شخص لج‌باز انگار سوار بر اسبی سرکش است که کنترل آن را از دست داده است و ممکن است او را به پرتگاه‌ها و مهلکه‌ها بکشاند. در حدیث دیگری، لجاعت به مرکب چموشی تشبیه شده است که انسان بر آن سوار می‌شود. امیرالمؤمنین^(ع) در این باره می‌فرمایند: «لَا مَرْكَبَ أَجْمَحَ مِثْلَ اللِّجَاجِ، هیچ مرکبی، سرکش‌تر و چموش‌تر از مرکب لجاعت نیست». از خداوند بزرگ می‌خواهیم همه ما را از این صفت مهلک که پشیمانی دو دنیا را برای ما به بار می‌آورد، حفظ کند که پیامبر خدا^(ص) در روایتی فرمودند: «إِيَّاكَ وَ اللِّجَاجَ فَإِنَّ أَوْلَهُمَا جَهْلٌ وَ آخِرُهُمَا نَذَامَةٌ»، از لجاعت ببرهیز که آغازش، نادانی و سرانجامش، پشیمانی است».

درواقع برای دچار نشدن به این صفت، باید صفت زیبایی حق‌پذیری را تمرین کنیم و وقتی اشتباهی را مرتکب شدیم، به‌آسانی آن را بپذیریم و جلوی انحراف و ضرر کردن خود را بگیریم که بدون شک کسی که موفق به این مهم شود، راهی جاده خطرناک لجاعت و لج‌بازی نخواهد شد.

بردار و بخوان

حصن حصین

کتاب «حصن حصین»، اثر اسماعیل شفیعی سروسستانی، از مجموعه کتب حریم است که در آن از حقیقت ولایت حضرت مهدی صاحب‌الزمان^(عج) در سرفصل‌هایی همچون نماز، روزه، عبادات، قرآن و... گفته می‌شود. در این مجموعه، شش اثر با این نام‌ها به چاپ رسیده است: «پدران ما، مهربان ما، آل‌یاسین»، «حصن حصین»، «ولایت ولی...»، «قبیله رحمت» و «معرفت امام^(ع)». کتاب مدنظر ما درباره وضعیت شیعیان در روزگار غیبت حضرت ولی‌عصر^(عج) است، مایی که در نبود مولایمان، پیوسته در جست‌وجوی چگونه نزدیک شدن به مفهوم شیعه حقیقی هستیم. در این کتاب، اسماعیل شفیعی سروسستانی به معرفی دایره امن و محکم الهی، یعنی دایره ولایت علی‌بن‌ابیطالب^(ع) و فرزندان معصوم آن بزرگمرد پرداخته است. او در این اثر بیان می‌کند که با پذیرش محبت اهل‌بیت^(ع)، ورود به این دایره ممکن می‌شود و ماندن در آن، شرط و شروطی دارد و به همین آسانی‌ها میسر نیست.

کتاب «حصن حصین»، دارای نثری روان و به لحاظ ادبی، شیرین و گواراست و بر قلب دوستداران اهل‌بیت^(ع) می‌نشیند. اگر با قلم شفیعی سروسستانی آشنا باشید، می‌دانید که از کدام روانی و کدام شیرینی سخن می‌گوییم، والا باید بگوییم سیطره نویسنده بر لغات و آشنایی او با ادبیات فارسی و تسلطش بر آن، کتاب حصن حصین را از خشکی و راکدی به شور واداشته است. این کتاب را نشر «موعود عصر» عرضه کرده است.

در بخشی از کتاب می‌خوانید:

امام صادق^(ع) فرمودند: «خداوند تو را معاف کرد، در این حال، هارون مکی به محضر امام صادق^(ع) رسید و گفتش هم در دستش بود و بر امام^(ع) سلام کرد. امام^(ع) به هارون مکی فرمودند: «کفشت را به زمین بینداز و برو در داخل تنور و درمیان آتش بنشین. هارون مکی کفش خود را زمین انداخت و درمیان آتش نشست. امام^(ع) شروع به گفت‌وگو با آن مرد خراسانی کردند و از اوضاع و احوال خراسان سؤال می‌پرسیدند. پس از آن، به مرد خراسانی فرمودند: «بلند شو و نگاه کن و ببین در تنور چه خبر است؟» مرد خراسانی به تنور نگاه کرد و دید که هارون مکی، چهارزانو در میان آتش نشسته است. پس از آن، هارون مکی از تنور بیرون آمد و بر ما سلام کرد و نشست. امام^(ع) به مرد خراسانی فرمودند: «در خراسان چند نفر مانند این مرد پیدا می‌شوند؟» خراسانی گفت: «به خدا قسم حتی یک نفر هم مانند این فرد پیدا نمی‌شود». پس از آن امام صادق^(ع) فرمودند: «ما در زمانی که پنج نفر یاور نداریم، دست به قیام مسلحانه نمی‌زنیم. ما بهتر از دیگران، وقت خروج و قیام مسلحانه را می‌دانیم».

بایسته های انتظار ظهور منجی در گفت و گو با مدرس دانشگاه

آرزوهای امام زمان (عج) برای منتظران

آئمه مستقیمی! وقتی صحبت از سبک زندگی منتظرانه و رضایت امام زمان^(عج) به میان می‌آید، شاید این تصور در ذهن شکل بگیرد که برای قرار گرفتن در جرگه منتظران و اینکه انتظارهای ما زمینه‌ساز فرج امام مهدی^(عج) شود، باید کارهای خارق‌العاده انجام داد یا مسیرهای سخت و طاقت‌فرسا را پیمود. در حالی که نه تنها این گونه نیست، بلکه حضرت صاحب‌الزمان^(عج) خود در دعایی شریف، راه آسان و دست‌یافتنی این سبک را برای همگان ترسیم کرده‌اند. در بررسی برخی جنبه‌های سبک زندگی منتظرانه در دعای «اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ وَ بُغْذَ الْمُغْضِیَةِ...» با حجت‌الاسلام والمسلمین جواد انصاری^(عج)، عضو انجمن علمی مهدویت حوزه علمیه قم و کارشناس مهدویت، برخی فرازهای این دعا را بررسی کرده‌ایم که کامل آن در ادامه می‌آید.

عامل بسیاری از بدبختی‌ها

یکی از فرازهای مهم دعای منسوب به امام زمان^(عج)، «وَطَهَّرْ بُطُونَنَا مِنَ الْخَرَامِ وَالشُّبْهَةِ» است، یعنی پاک کردن شکم‌ها از خرام و شبهه. حرام در اصطلاح دینی یعنی مالی که شرعاً تصرف در آن ممنوع شده باشد.

براساس بیانات آئمه^(ع)، بسیاری از بدبختی‌های انسان در مال حرام و شبهه‌ناک ریشه دارد. از این‌روان مهم‌ترین دلایل بیان این فراز، جلوگیری از بدبختی و شقاوت انسان است.

پیامبر^(ص) می‌فرمایند: «اگر فردی یک لقمه حرام بخورد، تا چهل شبانه‌روز نمازش پذیرفته نیست» (بخارالانوار، ج ۶۳، ص ۲۱۴). برپایه روایات، استجابت نشدن دعاها، نفرین ملائکه، حق‌ناپذیری حتی مقابل پیامبر^(ص) و آئمه^(ع) و... از آثار منفی حرام‌خواری است.

ربا، رشوه، کم‌فروشی و غش در معامله (قلب در کالای مورد معامله) از مصداق حرام‌خوری است که برکت را از زندگی می‌برد و پولی که از این راه‌ها به‌دست می‌آید، بر زندگی انسان هیچ تأثیری نمی‌گذارد.

این دعا در ادامه به وظایف برخی گروه‌ها و اقشار همچون زنان، فقرا و اغنیاء اشاره می‌کند که شایسته همه آن‌ها برهیز از گناه و آراستگی به صفت تقوا و برهیز کاری است؛ چون وقتی گرفتار گناه و مفاسد و لقمه حرام شویم، روز به روز فاصله ما از امام زمان^(عج) بیشتر می‌شود و لقمه‌ها، نگاه‌ها و رفتارهای حرام و دل‌شکستن‌ها این فاصله را افزون می‌کند.

این حقیقتی است که خود حضرت درباره‌اش فرمودند: «هیچ چیز ما را از شیعیان جدا نمی‌کند، مگر اعمالی که از آن‌ها انتظار نداریم» (احتجاج طبرسی، ج ۲). گناهان ماست که ایشان را غصه‌دار و گریان می‌کند؛ چون اعمال ماهر دوشنبه و پنجشنبه به حضرت عرضه می‌شود.

نهایت آرزوی منتظران

منتضی‌های آرزوی منتظران این است که در برپایی آرمان شهر مهدوی و مدینه فاضله صاحب‌الزمانی سهم داشته باشند. امار سیدن به این سعادت بزرگ و یاری حضرت ولیعصر^(عج) جز با خودسازی و خوش اخلاقی و اصلاح سبک زندگی میسر نمی‌شود.

چنان که امام صادق^(ع) فرمودند: «کسی که خوشحال می‌شود جزو باران قائم^(عج) باشد، باید منتظر باشد و در این حال، ورع در پیش بگیرد و حسن خلق داشته باشد» (الغیبه نعمانی). بی‌شک برای یار مهدی^(عج) شدن، نسخه‌ای که ایشان در این دعای شریف سفارش کرده‌اند، راهگشا است.

خوب است هر وقت گرهی به کارمان افتاد، به نیت سلامتی و فرج امام زمان^(عج) صدقه بدهیم، به هر بهانه‌ای یاد حضرت کنیم و به دامن پرمهر ایشان توسل بجویم.

سخن گفتن منتظران

یکی دیگر از خواسته‌های حضرت بقیه... الاعظم^(عج) برای منتظران که در این دعا آمده است، استوار کردن زبان‌های ما با سخن حق و حکمت‌آمیز است: «وَسَدِّدْ أَلْسِنَتَنَا بِالصَّوَابِ وَالْحَقِّ»؛ «بر منتظران امام عصر^(عج) است که معنای این تعبیر را بدانند. حضرت مهدی^(عج) در این فراز، «قول سدید» را طلب می‌کنند، یعنی کلامی که همچون سداستوار، مقابل باطل و فساد قرار می‌گیرد. برخی مفسران این سخن را به معنای صواب یعنی در ست تعبیر کرده‌اند و برخی دیگر، سخن فارغ از دروغ و لغو را صواب می‌دانند. بر منتظران است که به چنین شیوه‌ای سخن بگویند. همچنین است سخن گفتن بر اساس حکمت؛ یعنی سنجیده، بجای و به‌دور از توهین، تحقیر، تمسخر و خلاف شرع. به تعبیر علما، حکمت غذای روح آدمی است که بدون آن حیات روح در خطر است. منتظران برای سخن گفتن حکیمانه، باید به مخاطب و اقتضائات زمانی و مکانی توجه کنند و سنجیده سخن بگویند. بزرگ‌ترین نشانه سخن حکیمانه در منظر امام زمان^(عج)، بحق بودن و بجا بودن آن است.

حجت‌الاسلام والمسلمین انصاری^(عج) پور: منتهای آرزوی منتظران این است که در برپایی آرمان شهر مهدوی و مدینه فاضله صاحب‌الزمانی سهم داشته باشند، اما رسیدن به این سعادت بزرگ و یاری حضرت ولیعصر^(عج) جز با خودسازی و خوش اخلاقی و اصلاح سبک زندگی ما میسر نمی‌شود

قلب منتظران، حرم خدا شود

امام مهدی^(عج) در ادامه ترسیم نقشه زندگی به سبک انتظار، از خدای متعال علم و معرفت در خواست و بیان می‌کنند: «وَأَمَّا قُلُوبُنَا بِالْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَةِ»؛ به تعبیر روایات، دل جایگاه خداست و نباید اجازه ورود شیطان را به آن بدهیم. برای آنکه قلب‌های ما حرم الهی شود، باید آن را با علم و معرفت لبریز کنیم. یعنی امام زمان^(عج) در پرتوی این فراز از دعا، می‌خواهند قلوب منتظران، حرم خدا شود. در این مسیر هر علمی که ما را به خدا نزدیک و مقرب او کند، پسندیده و هر علمی که ما را از او دور کند، ناپسند و مضموم است. از این‌رو هر رشته علمی که این ویژگی را داشته باشد، نافع است. بهترین علم، خداشناسی است که راه‌هایی دارد و مهم‌ترین آن‌ها خودشناسی است؛ چون انسان آینه تمام‌نمای خدا است. امیرالمؤمنین^(عج) فرموده‌اند: «هر که از شناخت خود ناتوان باشد، از شناخت خدایش عاجزتر است» (شرح نهج البلاغه ابن ابی‌الحدید، ج ۲۰، ص ۲۹۲).

وظایف منتظران

دعای معروف «اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ وَ بُغْذَ الْمُغْضِیَةِ...» منسوب به امام زمان^(عج) به‌زیبایی در فرازهایی کوتاه، وظایف منتظران و شیعیان واقعی از اقشار و صنوف مختلف را بیان می‌کند و راه و رسم زندگی به سبک انتظار در ابعاد فردی، اخلاقی، اجتماعی و سیاسی برای زمینه‌سازی ظهور رانشان می‌دهد. مرحوم کفعمی نخستین ناقل این دعا در «المصباح و بلدالامین» است. وی این دعا را در زمهره ادعیه مأثوری که نام خاص ندارد اما فضایلش مشهور است، برمی‌شمرد و آن را روایت شده از حضرت^(عج) می‌داند. این دعا در واقع از آرزوهای امام زمان^(عج) برای تحقق جامعه‌آیدال و زمینه‌ساز ظهور است. بنابراین دقت در مضامین دعا و عمل به آن، بهترین راهکار جلب رضایت حضرت حجت^(عج) است.

نخستین نعمت برای مؤمنان

امام زمان^(عج) در این دعا، ۲۷ خواسته را برای اقشار و اصناف مختلف منتظران از خدای متعال طلب می‌کند؛ خواسته‌هایی که بنای سبک زندگی منتظرانه را ایجاد و تقویت می‌کند. حضرت در ساخت این سبک، طلب توفیق طاعت و بندگی را، یاد دعا آغاز می‌کنند؛ چرا که منتظر راستین هم اهل اطاعت خدا، هم اطاعت پیامبر^(ص) و آئمه^(ع) است و این توفیق را از خدای خود خواهد: «اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا تَوْفِيقَ الطَّاعَةِ، در کلام امیرالمؤمنین^(ع) توفیق و عنایت الهی، نخستین نعمت است.

نیت مهم است

از دیگر دعا‌های امام زمان^(عج)، طلب «صَدَقَ اللَّهُ»، است؛ یعنی انسان در مسیر سیر و سلوک و تهذیب نفس، انگیزه‌ای جز خدا نداشته باشد. آئمه^(ع) دین را به منزله جسم و نیت صادقانه را همچون روح در نظر گرفته‌اند. در تحف العقول، صفحه ۳۹۶ از امام صادق^(ع) نقل شده است: «همان‌طور که جسم بدون روح ممکن نیست، موجودیت دین هم بدون نیت صادقانه، ممکن نخواهد بود».

حضرت حجت^(ع) در ادامه دعا، عرفان الخُرْمَه را از خدای متعال درخواست می‌کنند: «یعنی خدایا! به ما توفیق شناخت محرمات را بده، و د چیز از عوامل افتادن در ورطه حرام است؛ یکی جهل به حرام و دیگری ندانستن عواقب حرام. اگر منتظران از محرمات و ضررهای ناشی از آن اطلاع داشتند، بی‌شک بسیاری از آن‌ها را انجام نمی‌دادند. این عرفان برای ترک گناه لازم است. تقفه در دین و مراجعه به کارشناسان دینی و آشنایی با معارف قرآن، از راه‌های دستیابی به این شناخت و عرفان است.

در ادامه، ولیعصر^(عج) ذهن منتظران را متوجه نیازمندی به هدایت و استقامت می‌کنند: «وَأَكْرِفْنَا بِالْهُدَى وَالِاسْتِقَامَةِ»؛ هدایت یعنی نشان دادن راه رسیدن به خدا با بیان آیات الهی. استقامت نیز در اصطلاح دینی، به معنای التزام به ارزش‌های دینی است. بنا بر تصریح دعا، منتظران برای آراسته‌شدن به این دو صفت، باید اهل کرامت باشند، کرامتی که با تقوا، هدایت‌پذیری و تلاش به دست می‌آید.